

שחרור ואדום

במצב כזה, לא יכלה הממשלה הסובייטית לשתוק. להיפך, היא היתה מעוניינת להתערב בענייני המרחב באופן הקיצוני ביותר. כל אשר קרה בינתיים נבע מטעות יסודית (וכמעט ילדותית) זו בהערכת הנתונים הביני לאומיים. תחת להיות מוקפת ידידים, מול יריבים מפוצלים ונבוכים, מצאה ישראל את עצמה כעבור שבוע אחד בלבד בודדה מול כל העולם. רק צרפת עמדה לצדה. עובדה פשוטה זו קבעה, למעשה, את גורל המערכת המדינית כולה, כפי שהוא משתקף כיום מניתוח התוצאות.

★ ★ ★

מכל המטרות שצוינו, הוגשמה רק השניה במלואה: הונחתה מכה מוחצת על ראשו של הצבא המצרי. כוחו של צבא זה לא יחזור לקדמותו במהרה, ושיקומו יעלה בכסף רב.

התעמולה הרשמית של ישראל ביקשה להביא לכי זהו הישג היסטורי, מכיון שמצרים התכוננה להתקיף את ישראל כבר השנה. אילו היה זה נכון, אין ספק שדבר זה לבדו מספיק להצדקת המבצע.

לרוע המזל, אין כמעט פרשן צבאי רציני בעולם המאמין לסענה זו. הדעה המוסכמת בחוגי הפרשנים הזרים היא כי המערך הצבאי המצרי בסיני היה מערך הגנתי מובהק.

הצבא המצרי היה נחות מכל הבחינות. הוא לא עיבל את הנשק הסובייטי החדש, ולא ידע להשתמש בו. אם לא היה יכול להחזיק מעמד אף שלושה ימים במערך הגנתי מוכן מראש, שהצטיין בכך צורים נהדרים — כיצד אפשר להעלות על הדעת שיכול היה לנצח בקרב התקפה, בו היו כל תכונותיו השליליות מוכפלות?

יש לקחת שהמוסדות האחראים בישראל להערכת כוחות אויבים ידעו מציאות זו מראש. בכל זאת שרר בישראל, במשך שנה ארוכה מאז עיסקת הנשק הסובייטי, פחד היסטרי מפני הכוח הצבאי המצרי, פחד שהוגבר על-ידי מערכת התעמולה הרשמית. יתכן כי ההישג העיקרי של מיבצע סיני הוא שפחד זה נעלם. ברור עתה לחלוטין כי למשך שנים ארוכות לא צפויה לישראל שום סכנה רצינית של התקפה צבאית ע"י בית יעילה. הצבא המצרי יחלים מן המכה תוך שנה-שנתיים, הסובייטים שוב ישלחו נשק למצרים, הכבישים יתוקנו, המיבצרים ישוקמו. צה"ל יצטרך לעמוד על המשמר. אולם שוב אין שום מקום לפחד. הסכנה הערבית אינה צבאית. זהו הכוח המובצע סיני. וזהו, אולי, הישגו העיקרי.

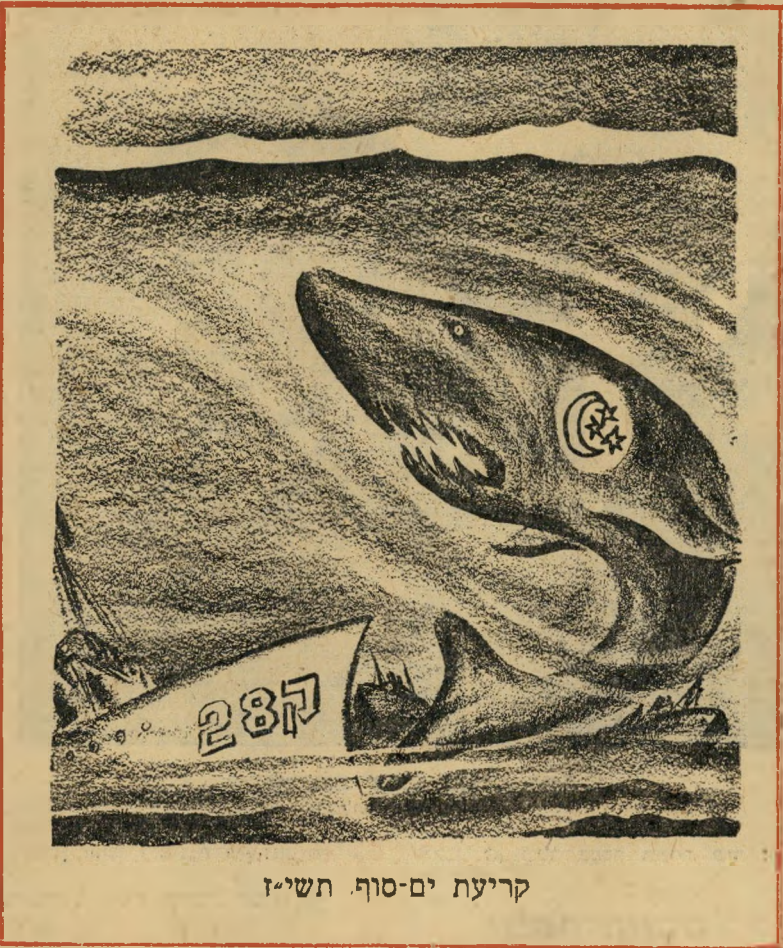
★ ★ ★

לעומת ההישג הצבאי בולט הכש"ל לון הפוליטי המרכזי: מטרה מס' 1 לא הוגשמה. גמאל עבד אל-נאצר לא הופל. המערכה הכוזבת של המצב הפנימי במצרים באה, כנראה, מצד הבריתים. מומחיהם לענייני ערב חכמים בדיוק כמו מומחי ישראל. על סמך עדויותיהם היי חזובות של מהגרים ושליחים ממוקפקים למיניהם האמינו כי ברוב שתרר המהלומה הצבאית על מצרים יקומו החוגים האופר זיציוניים, המרוכזים בעיקר מסביב לגנרל נאג'יב, ויפילו את הרודן הנוכחי.

הערכה זו היתה נכונה — לפני מאה שנה. היא התבססה על בוז עמוק לעם הערבי. אנשים נבונים יותר, ופחות יהירים, היו יכולים לנחש כי דיקא במצב מלחמה, (המשך בעמוד 22)

ישראל, כי לצרפת לא היה, פשוט, מה להפסיד. היא לחמה על עצם קיומה בצפון אפריקה, ומספר ידידה במרחב היה אפס. כבר הידידות הבריטית היתה מפוקפקת. בריטניה נמנעה מן הרגע הראשון בקפדנות מלהביע אהדה גלויה כלשהי לישראל. היא לא היתה מעוניינת לאבד את ידידותה של עיראק, ואת אוצרות הנפט העצומים הנתונים למרותה באזור המפרץ הפרסי ומר סול. הוודות האינטרסים שלה עם ישראל יכלה להיות רק רגעית וחולפת. ההערכה לגבי ארצות-הברית היתה מוטעית מיסודה. אילו היו הכוחות של שני המוע"דים מנשאות שקולים, יכלה מלחמת סנאך-סיני להשפיע על התוצאות ולהכריח את שני האישים לפייס את הבוחרים היהודיים

שנית, להנחית על הצבא המצרי מכה שלא יוכל להחלים ממנה למשך זמן רב. שדשישית, להוציא את ממלכת הירדן מן המעגל המצרי, לחלקה ולצרף את חלקה העיקרי למחנה ברית בגדאד. מן המטרות העיקריות האלה, נבעו כמה מטרות צדדיות לטובת אחת משלוש. המדיניות האנגלים ביקשו להחזיר לעצמם את הפיקוח המעשי על תעלת סואץ, הצרפתים ביקשו לנתק את המורדים האלגייריים מן בסיס המצרי, ואילו ישראל ביקשה להשיג: **רביעית, את חופש השייט בסואץ, חמישית, את המעבר במפרץ אילת, שישישית, את רצועת עזה (אולי את פרווה סיני), ושביעית, חלק מסויים מארץ-ישראל הי**

קריעת ים-סוף. תשי"ז

עוד מעטות אהרי שהחילים הי ראשונים של צה"ל עברו את גבול סיני ישבתו עם אישיות מסוימת, שאני מכבד אותה מאד, וניסונו לנח את העומד להתרחש. פרטי המאורעות של הימים הי קרובים כבר היו גלויים לפנינו. **אני זוכר ששנינו היינו מרוכזים מאד. הפרטים הפוליטיים של הי תוכנית לא מצאו חן בעינינו. לבנו היה מלא חששות לגבי השותפים החדשים של המדינה.** **עוד מהרהדות באונוי המלים האחרונות של אותה אישיות כשנפרדנו. אני מרגיש את עצמי כאילו אני מלוכלך, אמר. כאילו עלי ללכת ולהחליף את בגדיי.**

★ ★ ★
מאז קרה הרבה מאד — רוב הי דברים שאפשר היה לצפות להם מראש, וגם כמה דברים שאי אפשר היה לצפות להם.

עתה עברו ימי התופים וההצוצרות. ימי השיכון הלאומי, ימי הטיסות הנהדרות לשארם אלישיך והסילונים ההמוניים למינור קאתרינה, הימים בהם עמדה ישראל במרכז הנירה הבינלאומית, הימים בהם דובר על מלכות שלישית, הימים בהם נפתחה תחזית מוגדלתאחיר במילה "בסיני..."

אחרי הרעש והאש, בא תורה של הדממה הרקה. הגיעה השעה הערוך את המאזן.

ערכת מאזן פוליטי היא תמיד מלאכה קשה. היא מחייבת רמה גבוהה מאד של אובייקטיביות, של נכונות לראות את שני הצדדים של המטבע. קל להכריז: "תמיד אמרתי ש..." קל לעוות את העובדות כדי להתאימן לעמדה מפלגתית או אישית קבועה מראש. וקל עוד יותר לברוח מן הבעיות העיקריות, כמעשה רוב מנהיגי המדינה. כדוגמן העסקים, מאזן מסחרי המסתיים ברוח הוא "שחור", ומאזן המסתיים בהפסד הוא "אדום". המאזן של מיבצע סיני אינו כולו שחור, ואינו כולו אדום.

רק מי שמוכן לראות ולבחון את שני צדי המטבע יכול להעיו לי הסיק, לבסוף, את המסקנה הסר פית — את תשובתו האישית. לי שאלה: האם המיבצע היה כדאי.

★ ★ ★
מה היו המטרות האמיתיות של מיבצע-סיני? וזהו השאלה המכרעת, כי רק מתוך ידיעת המטרה שנקבעה מראש אפשר לבדוק אם הושגה או לא. מן הראוי היה לשאול את בעל-הדבר — את ראש ממשלת-ישראל, שזום לבדו ועל דעת עצמי את כל הצד הישראלי של הי מיבצע. אולם קשה מאד להשיג תשובה מן דויד בן-גוריון. יש לו כשרון מפתיע לצטט ככל פעם סידרה אחרת של מטרות, הכל בהתאם למצב.

הוא דומה במקצת לקדע הורה את כדוריו לעבר לוח ריק, ומצוייר אתריכך את העיגולים מסביב לי פגיעות.

אולם אם שוררים ספקות לגבי מטרת המיבצע ומחמתו בארץ, אין שורר כמעט שום ספק כזה בחוץ-לארץ. פרשני אירופה ואמריקה כבר הסכימו ביניהם על תיאור הרקע, ואין ספק כי תיאור זה יכנס להיסטוריה — על אף הכחשות ממשלת ישראל. לפי תיאור זה, הוסכם מראש בין גי מולה, סר אנתוני אידן וי דויד בן-גוריון (ויועציהם הצבאיים של השלושה, אך ללא השתתפות ממשלתיות) לערוך מיבצע מותי אם נגד מצרים. מטרות המיבצע היו, סדר החשיבות: **ראשית, להפיל את גמאל עבד אל-נאצר ולשבור את מחסרו.**

מערכת הנמצא בממלכת הירדן, אך לא את כולה. דויד בן-גוריון הכחיש את כל התאור הזה, שכבר פורסם פעמים אחדות. האמת המלאה התגלה בלי ספק רק כעבור שנים, כשישפתחו הארכיונים של ממשלות בריטניה וצרפת. לי צורך עריכת מאזן זה, אני מציע כי נשתמש במטרות הנ"ל להשאאת התוצאות.

★ ★ ★

למראית עין, היתה בחירת הרגע לפתיחת המיבצע גאונית ממש. מכל התאים ליצירת שעה-כושר היסטורית: ברית המועצות היתה עסוקה במרד ההונגרי, ארצות-הברית היתה שקועה בבחירות לני שאיות, שתי המעצמות הגדולות — בריטניה וצרפת — התיצבו לצד ישראל.

אולם אנשים בעלי שיקול מדיני יותר מבוגר היו צריכים לדעת מראש כי תמונה זו היתה כוזבת. מכל ארבעת הנתונים, היה רק אחד נכון. צרפת היתה באמת מעוניינת לפעול בצד